

Lapin alueelliset kehitysnäkymät

Kevät 2024

Taulukko 19. Avainluvut Lapissa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	175 795	176 494	179 223	-0,4 %	-1,9 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	7 994	8 241	8 993	-3,0 %	-11,1 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	800	775	1 075	3,2 %	-25,6 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	2 005	2 237	1 822	-10,4 %	10,0 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	9,9	10,3	11,1	-0,4 %-yks.	-1,2 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	3 191	3 489	1 922	-8,5 %	66,0 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lapin toimintaympäristö on ollut voimakkaassa muutoksessa viimeisen neljän vuoden aikana. Jatkuvaan muutokseen ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat useat tekijät. Matkailussa ja teollisuudessa on koettu vahvoja laskukausia jopa äkillistä rakennemuutosta ja matkailussa myös ennennäkemätön kansainvälisen matkailun nousu. Suomen liittyminen Natoon ja suuret sotaharjoitukset Enontekiöllä ovat tuoneet puolustusliiton näkyvyyttä ja mahdollisuuksia lähemmäs tavallista kansalaista ja yrittäjää. Katse pohjoiseen ja tulevaisuuteen näyttää muutokselta ja mahdollisuudelta. Tämän kehityssuunnan on huomannut myös Suomen hallitus, joka on käynnistänyt erilaisia ohjelmia, joissa Lappi ja Pohjoinen Suomi ovat vahvasti mukana.

Pohjoisen ohjelman tavoitteena on edistää pohjoisen alueen kehitystä ja hyvinvointia sekä vauhdittaa investointeja. Työryhmä on nimetty 18.3.2024. Mineraalistrategiatyö käynnistyi vuoden vaihteessa. Työskentely on ollut intensiivistä ja työ valmistuu kuluvan vuoden aikana. Strategian tavoitteena on edistää

mineraaliklusterin kasvua, tukea puhdasta siirtymää ja nostaa teollisuuden jalostus-astetta. Mineraaliklusteri ja luonnonvarat ovat tärkeä osa Lapin elinkeinoelämää ja taloutta. Lapille on tärkeää osallistua aktiivisesti strategioiden valmisteluun, jotta alueen mahdollisuudet tulee huomioitua.

Matkailun toimintaedellytysten jatkuva vahvistaminen on tärkeää. Lapin kehitys osoittaa hyvin sen, että matkailuvienti vahvistaa taloutta ja työllisyyttä, ja nyt Lappi loistaa monissa elinvoima-, vetovoima- ja väestötarkasteluissa. Matkailun vahvaa imua ei kannata rikkoa. Matkailualueiden kehittämisessä korostuu saavutettavuus eli helppo pääsy matkakohteisiin sekä kilpailukykyinen ja houkutteleva toimintaympäristö. Keskusteluun nousee entistä vahvemmin matkailun kestävyys ja sosiaalinen hyväksyttävyyys. Tämä on noussut esille erityisesti Rovaniemellä matkailun vahvan kasvun myötä, kun matkailun vs. paikallisten asukkaiden näkökulmat ja tarpeet kohtaavat.

Viime vuosien kriisit, kuten koronapandemia ja Venäjän hyökkäysota Ukrainaan, ovat osoittaneet Suomen ja koko EU:n raaka-ainehuollon haavoittuvuuden. Euroopan komission tavoitteena on edistää vihreää siirtymää ja Euroopan strategisempaa autonomiaa. Lapin Kauppakamarin tekemän investointipotentiaaliselvityksen mukaan pohjoisella alueella (Suomi, Ruotsi ja Norja) vihreän siirtymän investointipotentiaali on noin 128 miljardia euroa. Niiden jakaantuminen lähes puoliksi käynnissä oleviin tai vahvistettuihin ja suunnitteilla oleviin investointeihin kertoo tartumisesta vihreän siirtymän investointien toteuttamiseen. Investointipotentiaalista Pohjoisen Suomen osuus on noin 65 miljardia euroa. Suomessa hankkeet ovat uusiutuvan energian tuottamiseen (tuuli-, pumppu-, aurinko- ja pienydinvoima, vety sekä teollisuuden sivutuotteena tuottama), kaivostoimintaan ja teollisuuden kiertotalouden vahvistamiseen liittyviä. Myös Ruotsin vahvasti etenevät investoinnit ovat mahdollisuus lappilaisille yrityksille.

Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) on myöntänyt rahoitusta kymmenelle hankekokonaisuudelle, jotka liittyvät oikeudenmukaisen vihreän murroksen tutkimukseen. Yksi rahoituksen saaneista hankkeista on Lapin yliopiston Arktisen keskuksen REBOUND-hanke. Erityisesti Lapissa vihreän siirtymän hankkeissa tulee huomioida alkuperäiskansan oikeudet harjoittaa elinkeinojaan ja kulttuuriaan.

EU-komission tavoitteena on edistää vihreää siirtymää ja Euroopan strategista autonomiaa mineraaliraaka-aineissa sekä parantaa kansalaisten hyvinvointia kaivosalueilla. Tähän liittyen OECD on saanut komissiolta toimeksiannon perehtyä kymmeneen kaivosalueeseen Suomesta, Kreikasta, Portugalista, Espanjasta ja Ruotsista sekä tukea näiden alueiden valmiuksien kehittämistä. Selvityksen tavoitteena

on tunnistaa EU:n kaivosalueiden hyvät käytänteet ja haasteet sekä laatia politiikkasuosituksia kestäväen kaivostoiminnan tukemiseksi ja vihreän siirtymän edistämiseksi Euroopassa.

Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus ovat tuoneet uuden näkökulman geopolitiikkaan ja yhteistyöhön EU:n ja NATO:n (ml. DCA sopimus) kanssa. Uusi geopolitiikka huomioi vahvemmin Lapin ja Suomen läntiset yhteydet. Tulevien vuosien keskeinen kehittämiskysymys on Suomen, Norjan ja Ruotsin välisten kulkuyhteyksien parantaminen. Liikkumisen kehittämisessä on kyse ensisijaisesti puolustusvoimien kyvystä sotilaallisessa ja puolustuksellisessa näkökulmassa, mutta myös merkittävästä kasvusykäysvaikutuksesta talouselämälle ja arkiselle liikkumiselle pohjoisessa.

Verkojen Eurooppa -välineen (CEF) liikenneohjelman komitea puolsi liikennehankkeiden rahoitusta tammikuussa 2024. Käynnistymässä on suunnitteluhanke Rovaniemen etelä- ja pohjoispuolelle valtatie 4 Hirvas-Vikajärvi. Hankkeessa laaditaan yleis- ja tiesuunnitelmat tiejaksoille sekä parannetaan liikenteen sujuvuutta ja turvataan kuljetusten toimivuus Rovajärven harjoitusalueelle. Myös Tornionjoen sillan peruskorjaukselle myönnettiin rahoitusta. Tavoitteena on parantaa sillan kantavuutta kasvavan rajaliikenteen ja poikkeusolojen vaatimusta vastaavaksi. Kesän 2024 aikana Lapissa päällystetään teitä noin 280 kilometriä. Väyläviraston myöntämä rahoitus mahdollistaa viime vuosia pidemmät päällystyskilometrit ja korjausvelan kasvun taittamisen.

Lapin ELY-keskus ja Lapin liitto ovat valmistelleet yhteistä maakunnallista ilmasto- ja energiahanketta. Hankkeen tavoitteena on laatia Lapin ilmasto- ja energiastrategia, joka kattaa ilmastonmuutoksen hillinnän, ilmastonmuutokseen sopeutumisen, energiastrategian sekä läpileikkaavina teemoina viestinnän, osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden. Ilmasto- ja energiastrategian tärkein tehtävä on koota maakunnan ilmastotyö yksiin kansiin ja koordinoita alueellista ilmastotyötä.

Väestön väheneminen ja ikääntyminen ovat haasteita erityisesti heikentyvän huoltosuhteen, palvelujen turvaamisen ja työvoiman riittävyyden näkökulmista. Lapin voimakas negatiivinen väestökehitys on tasaantunut. Ennakkotietojen mukaan vuoden 2023 väestömäärä ylitti Tilastokeskuksen ennusteen yli 1 700 henkilöllä. Vuonna 2023 väestö lisääntyi vahvana jatkuneesta negatiivisesta luonnollisesta väestönliikäyksestä huolimatta lähes 350 henkilöllä. Kokonaisnettomuutto yli kaksinkertaistui edellisestä vuodesta tilapäisen suojelun perusteella Suomeen tulleiden ukrainalaisten kotikuntaoikeuden myötä. Kuntiin siirtyminen on lisääntynyt viime syksystä lähtien. SPR:n Kemijärven ja Rovaniemen vastaanottokeskusten lakkauttamisen myötä suuri osa niiden kirjoilla olleista on hakenut kotikuntaa. Myös maan sisäinen kuntien

välinen nettomuutto päättyi viime vuonna lähes tasapainoon. Kuntien välisessä muutossa Lappi jakaantui voittajiin ja häviäjiin: Rovaniemen lisäksi muuttovoittoa kertyi Torniolaaksossa, Tunturi- ja Pohjois-Lapissa ja Itä-Lapissa muuttovoittoon ylsivät Kemijärvi ja Salla. Kuntien välinen muuttoliike oli miinuksella kaikissa Kemi-Tornio seutukunnan kunnissa.

Lapin toimijat tekevät yhdessä töitä alueen veto- ja pitovoimaisuuden kehittämiseksi. Asuntopula on haaste ja jopa kasvun este monessa Lapin kunnassa ja siihen haetaan uudenlaisia ratkaisuja. Lapissa monipaikkaisuus näyttäytyy enemmän ympärivuotisesti kuin muualla Suomessa. Alueen palvelutarjontaan ja -kysyntään heijastuvat matkailijoiden ja matkailutyövoiman tarpeet. Pitkäjänteisesti vuodesta 2012 lähtien kehitetyn Lappi-brändin päivityksen tavoitteena on saada hyväksi koettu brändi tukemaan vahvemmin veto- ja pitovoimaa, elinvoimaa ja hyvinvoinnin kasvua. Maahanmuuton edistämistä ja maahanmuuttajien kiinnittymistä Lappiin tukee laajalla toimijaverkostoyhteistyöllä valmisteltu Lapin maahanmuuttostrategia 2030+.

Aluehallinto on muutoksessa. Työ- ja elinkeinopalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta kuntiin. Lappiin on tulossa neljä useamman kunnan muodostamaa työllisyysaluetta, jotka ovat maantieteellisesti laajoja kokonaisuuksia ja joiden taloudelliset reunaehdot ovat tiukat. Työllisyysalueet tulevat olemaan uusi toimija alueellisissa yhteistyöverkostoissa. Valtion aluehallinnon uudistus on käynnistynyt loppuvuodesta 2023 ja uudet virastot aloittavat toimintansa vuonna 2026.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin ELY-keskus on käynnistänyt Lapin ensimmäisen yrittäjyysstrategian laadinnan yhdessä yrittäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on edistää pk-yrittäjyyden kasvua ja monimuotoisuutta sekä tukea yritysten kilpailukykyä ja kestävää kehitystä. Strategian avulla lisätään yrittäjyyden vetovoimaa ja näkyvyyttä, parannetaan yrittäjien osaamista ja hyvinvointia sekä edistetään innovaatioita ja verkostoitumista. Strategian valmistelua koordinoi ELY-keskuksen Strategista kasvua muutoksessa-hanke. Hankkeessa pilotoidaan myös TKI-lähettiläs -toimintamalli, jolla edistetään lappilaisten pk-yritysten TKI-toiminnan aktivointia ja kehittymistä.

Lapin kansainvälinen matkailu on kasvanut voimakkaasti pandemian jälkeen. Kasvu on ollut vahvaa perinteisten matkailualueiden lisäksi laajemmin koko maakunnassa. Matkailun kasvu säteilee positiivisesti muille toimialoille ja myös uusia mielenkiintoisia kohteita syntyy. Matkailu työllistää erityisesti pk-yrityksiä ja positiivinen kausi heijastuu selvästi pk-yritysten näkymissä. Matkailupalvelut ovat olleet viime vuosina vireässä nousussa, mikä on heijastunut myös ELY-keskuksen investointirahoituksen

kysyntään. Suunniteltuja hankkeita on erityisesti Tunturi-Lapissa, Rovaniemen seudulla ja Pohjois-Lapissa. Hyvä esimerkkejä kansainvälisen matkailun laajentumisesta on Ylitornion Aavasaksalle rakennettavat 80 mökkiä ja 200-paikkainen ravintola.

Matkailun myötä Rovaniemen lentokenttä on noussut Suomen toiseksi vilkkaimmaksi kentäksi ja ruuhkat ovat asiakasnäkökulmasta ajoittain sietämättömät. Myös junaliikenteessä matkustajamäärät ovat kasvaneet huomattavasti. Laurila–Tornio–Haaparanta-rataosan sähköistäminen etenee. Ratahanke toteutetaan Väyläviraston, Huoltovarmuuskeskuksen ja Trafikverketin yhteishankkeena. Hankkeessa rakennetaan edellytykset rajan ylittävän matkustajaliikenteen käynnistämiseksi. Budjettiriihessä on varattu rahaa Kolarin radan sähköistysuunnitteluun. Radan sähköistämällä tuetaan kestävän matkailun mahdollisuuksia, puutavaraliikennettä ja varmistetaan myös huoltovarmuutta.

Euroopan talouskehitys on ollut vaisua, mikä on heijastunut teollisuuteen ja raaka-ainekysyntään. Arvioiden mukaan talouskehitys kääntyy positiiviseen suuntaan vuoden loppupuolella. Toisaalta tulehtunut työmarkkinatilanne ja lakot ovat riskitekijöitä, jotka vaikuttavat lähiajan kehitysnäkymiin synkentävästi. Pk -yritykset ja suurteollisuus viestivät jo, että lakoilla on vaikutusta niiden toimintaan. Epävarma taloustilanne heijastuu myös teollisuus- ja kaivos Hankkeiden etenemiseen.

Kemin seudulla ollaan siirtymässä Veitsiluodon tehtaan sulkemisen jälkeisestä äkillisestä rakennemuutoksesta pysyvämpään rakennemuutokseen, johon laaditaan konkreettista toimintasuunnitelmaa. Teollisuushankkeiden ELY-yritysrahoituksen kysyntä on hiljentynyt, mutta aiemmin rahoitettuja hankkeita on paljon käynnissä. Vihreään siirtymään liittyviä energiainvestointeja on selvittelyvaiheessa. Isoja kiertotalouteen liittyviä investointihankkeita on suunnitteilla Kemi-Tornio alueelle ja rahoituspäätöksiä on alkuvuonna tehty pienempiin pk-yritysten hankkeisiin. JTF-rahosta rahoitettujen hankkeiden (24 milj. €) rakentamisvaihe kohdistuu vuosille 2024–2025. Rahoitus kohdistuu tasaisesti kaikkiin seutukuntiin.

Lapin kaivosteollisuus on suurien mahdollisuuksien ja haasteiden edessä, mikä edellyttää alueen toimijoiden tiivistä yhteistyötä kehittää vastuullista kaivosalan alueellista arvoketjua. Lapin liiton hallinnoima Mining hub -projekti tukee Lapin kaivannaisalan kilpailukykyä vahvistamalla alaan liittyvien tahojen verkostoyhteistyötä. Isona tavoitteena on myös lisätä toimialan näkyvyyttä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lapin toimivien yhteiskunnan kannalta tärkeitä raaka-aineita tuottavien metallikaivoksien lähiajan näkymät ovat vahvat. Lapissa toimivia kaivoksia ovat Kittilän kulta-kaivos, Sodankylän Kevitsan monimetallikaivos ja Kemin kromikaivos, joilla on tehty

toiminnan laajentamiseen liittyviä toimia. Useita vuosia kestäneet Kemin ja Kittilän kaivosten henkilöiden ja raaka-aineiden siirtymiä tehostavat kuiluinvestoinnit valmistuivat. Malminetsintä on edistynyt ja kehittynyt viime vuosina huomattavasti. Uudet teknologiat ja ratkaisut ovat parantaneet kilpailukykyä ja tuottavuutta. Laadukas malminetsintä on ehdoton edellytys uusien kaivoksien löytymiselle. Malminetsinnän investoinnit Lapin alueelle ovat noin 70-75 miljoonaa euroa vuodessa.

Lapissa on useita merkittäviä kaivoshankkeita, joista osa voi hakeutua EU:n kriittisten ja strategisten raaka-aineiden statukselle. Sodankylässä on Sakatin monimetalliesiintymä. Soklin Savukosken kaivoshankkeen mineraalivarannot ovat maailmanlaajuisesti merkittävät. Ranualla Suhangon kaivoshankkeen suunnittelu ja valmistelu on edennyt ympäristölupavaiheeseen. Rakentamisen arvioidaan lähetevän liikkeelle vuonna 2025. Kolarin Hannukaisen kaivoshanke on ympäristö- ja vesitalouslupavaiheessa ja Sodankylän Ikkarin kaivoshanke on YVA-ohjelmavaiheessa. Rajapalojen kaivoshankkeen (Ylitornio-Rovaniemi) YVA-prosessin käynnistämistä valmistellaan. Rakentuvilla kaivoksilla on merkittävä vaikutus alueen infra- ja teollisuusrakentamiseen.

Tornioon on syntymässä vihreän teollisuuden ja teknologian ekosysteemi, jonka tukijalkana on tuulivoima. Outokumpu Oy on hankkinut noin 100 hehtaarin maa-alueen, johon voi rakentaa esimerkiksi vedyn, kemikaalien, polttoaineiden ja sähkön tuotantoa, joita tarvitaan eri teollisuudenaloilla. Suunnitelmissa on myös pieny-dinvoimala. Toisena hankkeena Torniossa on norjalaisyhtiön vedyn tuotantolaitos-suunnitelma. Tuotanto voisi käynnistyä parin vuoden päästä. Hankkeita on vireillä myös esim. Kemissä ja Ranualla ja taustalla valmistellaan uusia hankkeita. Kemijärvellä on kolmella yhtiöllä suunnitelmat rakentaa pumppuvoimaloita. Puhtaan energian tuottaminen nähdään tärkeänä vetovoimatekijänä teollisten yritysten etsiessä uusia sijoittautumispaikkojaan ja mahdollisuutena jatkojalostuksen kehittämiseksi.

Metsä Fibren uusi tehdas ja Pohjois-Suomen sahat tuovat imua metsäpuolelle. Myös Venäjän puukaupan tyrehtyminen on heilauttanut Suomen puumarkkinoita myyjän kannalta edulliseen asentoon. Kilpailu Lapin ja Pohjois-Suomen puusta on lisääntymässä. Metsänomistajien kannalta on hyvä tilanne, kun kaikille puutavaralajeille (ml. energiapuu) on kysyntää ja keskihintataso on parantunut myös syrjäisemmillä alueilla.

Rakennusteollisuudessa on ollut valtakunnallisesti haasteita. Lapin tilanne on barometrien mukaan valoisampi julkisen sektorin rakennushankkeiden ja matkailurakentamisen vaikutuksesta. Kemissä vanha Metsä Fibren tehdasrakennus puretaan ja työmaa työllistää vielä tämän vuoden aikana. Kattoristikkovalmistaja Keminmaan Puurakenne Oy:llä on käynnissä historiansa suurin tuotannon kehittämisinvestointi,

jolla valmistaudutaan rakentamisen uuteen nousuun. Erilaisia tuulivoimaan, matkailuun ja asumiseen liittyviä rakennushankkeita on vireillä. Rahan hinta ja hankkeiden kannattavuus tulevat ratkaisemaan niiden käynnistysajankohdan. Asuntorakentamisessa tarvitaan Ara-tuotannon kasvattamista ja korjausrakentamisen tukemista.

Maatalous- ja luonnontuotealalla tietotekniikan ja automaation rooli kasvaa. Elin-tarvikealalla on yhteyksiä muihin toimialoihin etenkin matkailuun. Rakennekehitys jatkuu ja tila- ja maitomäärä pienenevät, vaikka tilojen koko kasvaa. Aktiivisilla tiloilla on kiinnostusta biokaasun tuotantoon ja Etelä-Lapissa on viritelty viljan viljelyä huoltovarmuuden vahvistamiseksi. Sukupolvenvaihdoksia tehdään maataloudessa liian vähän nykyisen tuotantotason säilyttämiseksi. Porotiloilla tilanne on valoisampi, sillä ala kiinnostaa nuoria. Tilojen selviytymiskeinoina ovat suoramyynti, oma jalostustoiminta ja porotilamatkailun tarjoamat lisätulot. Kotimaisen marjan saatavuuden haasteeksi on muodostumassa ulkoministeriön päätös, jonka mukaan thaimaalaisille luonnonmarjapaimijoille ei myönnetä viisumeja tämän vuoden satokaudeksi.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Lapin työllisyys on kehittynyt koko maata myönteisemmin ja työttömyys vähennee lomautusten lisääntymisestä huolimatta. Lapin työllisyys on kasvussa ja viime vuonna työllisyysaste nousi 75,7 prosenttiin ja 2,1 %-yksikköä koko maata korkeammaksi. Koko maan kehityksestä poiketen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys vähenee. Koronapandemiaa edeltävä työttömien määrä on Lapissa alitettu jo kahden vuoden ajan. Syyskuusta 2023 lähtien työttömien osuus työvoimasta on ollut alempi kuin koko maassa ja Lapin osuus maan alimpien joukossa.

Vuonna 2023 työttömiä oli Lapissa keskimäärin alle 8 100, mikä on 330 (-4 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin ja jota alempi edellinen löytyy vuodelta 1990. Kausivaihtelun mukaisesti työttömien määrä on alimmillaan syksyllä, jolloin viime vuonna muutamana kuukautena työttömien määrä alitti 7 400. Aleneva työttömyyskehitys on jatkunut alkuvuoden aikana ja helmikuussa työttömien määrä painui taas alle 8 000:een. Syksyn työmarkkinaennusteessaan TEM arvioi Lapin työttömyyden alenevan kehityksen jatkuvan vuonna 2024 ja voimistuvan vuonna 2025. Lomautusten väheneminen ja palautuminen tyypillisiin lukemiinsa tukee mahdollisuutta työttömyyden alenevan kehityksen jatkumiselle.

Seutukuntien ja kuntien väliset erot työttömyydessä ja sen kehityksessä ovat huomattavia. Esimerkiksi alkuvuodesta työttömien osuus työvoimasta on vaihdellut kunnittain 6-15 %:iin. Kaupungeista Tornion ja Rovaniemen osuus alittaa 10 %, mutta Kemijärven ja Kemin osuudet ovat kuntien korkeimpia.

Matkailupaikkakunnilla työttömyyden kausivaihtelut ovat matkailukausien pidentymisestä huolimatta huomattavia. Työttömyyden vähentyessä rakenteellisen työttömyyden haasteet korostuvat. Vaikka pitkäaikaistyöttömyys laskee ja erityisesti pisimpään työttömänä olleiden osalta, työttömistä joka neljäs on ollut työttömänä yhdenjaksoisesti yli vuoden.

Viime vuonna saapuneita muutosneuvotteluesityksiä oli eniten loka-marraskuussa, jonka jälkeen niiden määrä on hieman vähentynyt. Alkuvuosi 2024 näyttää samantaiselta kuin vuotta aiemmin. Suurin osa eli noin neljännes muutosneuvotteluesityksistä on teollisuudesta, seuraavaksi eniten kaupan ja rakentamisen alalta. Isompia työvoiman vähennystilanteita ei ole ollut. Lomautustilanteet ovat voineet koskettaa suurempia henkilöstömääriä ja usein ne on toteutettu osittaisena työaikaa lyhentämällä.

Työvoiman kysyntä on vähentynyt Kemin biotuotetehtaan rakennusvaiheen aikaisista huippulukemista. Viime vuonna TE-palveluihin ilmoitettiin Lapissa avoimeksi yli 43 000 työpaikkaa, mikä on vähemmän kuin edellisellä vuonna, mutta huomattavasti aiempia vuosia enemmän. Matkailualalla työvoiman kysyntä jatkuu vahvana. Rakennusalan työvoiman kysyntä ei ole vähenemisestä huolimatta pysähdyksissä ja kysynnän odotetaan vilkastuvan investointisuunnitelmien edetessä toteutukseen. Metsä Fibren suurhankkeen osalta tehtaan ylösajo ja vanhan tehtaan purkutyöt työllistävät vielä puolen vuoden ajan suuren määrän kotimaista ja ulkomaista työvoimaa.

Työvoiman eläköityminen tulee olemaan merkittävä työvoiman kysynnän tekijä tulevien vuosien aikana. Lapin työvoimatarveselvityksen ennustevaihtoehdoissa työpaikkojen määrä lisääntyy vuodesta 2021 loppuvuosikymmenen aikana 1 000–4 300:lla kaivostoiminnan ja matkailun kasvun myötä. Vuosina 2024–2029 Lapin työllisistä 12 600 eli lähes joka viides eläköityy. Tänä vuonna eläköityvien määrä on lähes 2 000 ja ensi vuonna yli 2 100. Eläkepoistuman vaikutuksesta työvoiman kysyntää on myös aloilla, joilla työvoiman määrä ei lisääntynyt. Lisäksi naapurimaat houkuttelevat työvoimatarpeeseen lappilaisia osaajia. Myös moni yritys hakee jatkajaa yrittäjän siirtyessä eläkkeelle. Lapin pk-yrityksistä reilusti yli kolmannes on suunnitellut omistuksen vaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana.

Kolme neljästä pk-yrityksistä ei odota henkilöstön määrässä tapahtuvan muutoksia lähimmän vuoden aikana. Eniten henkilöstömäärän kasvua odottavia yrityksiä on majoitus- ja ravitsemistoiminnan alalla. Heikommat näkymät ovat kaupassa ja rakentamisessa. Rakentamisen tilanne on kääntymässä positiivisemmaksi. Osaavista työntekijöistä halutaan pitää kiinni ja irtisanomisten sijaan sopeuttamistoimina käytetään lomautuksia ja työaikajärjestelyjä.

Suhdanteista huolimatta osaavan työvoiman saatavuudessa on haasteita sekä yrityksillä että julkisella sektorilla, eri toimialoilla ja ammateissa. Työnantajahaastattelun mukaan rekrytointivaikeudet lisääntyivät viime vuonna ja rekrytointivaikeuksia kokoneiden osuus (54 %) nousi korkeammaksi kuin koskaan. Loppuvuotta kohti rekrytointivaikeudet kuitenkin vähenivät. Osaavan työvoiman saatavuus on muodostunut yhdeksi keskeiseksi yritysten kasvun ja kehittymisen esteeksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja esim. varhaiskasvatuksessa työvoiman saatavuus muodostaa riskin palvelujen saatavuudelle ja laadulle.

Työikäisen väestön kehitys haastaa työvoiman saatavuuden. Tavoite saada yhä useampi työikäinen työelämään edellyttää työtehtävien räätälöintiä sekä asenne- ja toimintatapamuutoksia työelämän ja sen monimuotoisuuden kehittämiseksi. Työelämän kehittämistoimia tarvitaan myös, jotta yhä useampi jaksaa työskennellä eläkeikänsä asti tai jopa jatkaa eläkkeelle jäätyään työelämässä kullekin sopivalla työpanoksella. Lapissa tarvitaan myös kansainvälisiä osaajia. Työnantajat, niin yritykset kuin julkinen sektori, kilpailevat osaavimmasta työvoimasta, mikä korostaa työnantajakuvan ja työolosuhteiden merkitystä rekrytoinnissa ja työvoiman pysyvyydessä.

Ratkaisuja työvoiman saatavuusongelmiin haetaan laajassa kumppanuusverkostossa kohtaannon, osaamisen sekä veto- ja pitovoiman ja infran näkökulmista. Yhdessä konkretisoidaan ja viedään eteenpäin tärkeimmiksi tunnistettuja toimenpiteitä organisaatioiden omana toimintana tai kansallisia ja EU-rahoituksia hyödyntäen. Suurhankkeiden työvoimatarpeisiin varaudutaan suunnitteluvaiheesta lähtien tiiviillä yritysten, aluekehittäjien, oppilaitosten ja elinkeinoyhtiöiden suurhanketoimintamallilla.

Työvoiman saatavuudessa ja kohtaannossa ei ole kyse vain osaamisesta. Työmarkkina-alueena Lappi on laaja ja kuntien välinen päivittäinen työssäkäynti on mahdollista lähinnä Kemi-Tornion alueella. Pitkät välimatkat ja julkisten kulkuyhteyksien puutteet vaikeuttavat työssäkäyntiä jopa kunnan sisällä. Pohjois-Ruotsi ja -Norja ovat luontainen osa lappilaisten työmarkkina-aluetta mahdollistaen myös päivittäisen rajan yli työssäkäynnin. Niin alueen sisäistä liikkuvuutta kuin muualta Suomesta tai ulkomailta tulevien osaajien kiinnittymistä alueelle haastaa asuntopula. Etätö ja uudenlaiset työjärjestelyt ovat mahdollisuus kilpailussa osaavasta työvoimasta.

Erityisesti korkeakoulutuksella on omaa aluetta laajempi koulutustehtävä eli Lapin oppilaitoksiin muualta tulevien ja myös muualle töihin sijoittuvien osuus on suuri. Harjoittelumahdollisuuksien tarjoaminen on alueen työnantajille mahdollisuus tukea opintojen aikaista lappilaisille työmarkkinoille kiinnittymistä. Toisaalta Lapista puuttuu useiden työvoiman kysyntäalojen korkeakoulu- ja yliopistotason

koulutustarjontaa ja siksi on tärkeää saada muualta tulevia kiinnostumaan Lapin työmahdollisuuksista. Osaamisen kehittämisessä korostuu jatkuvan oppimisen näkökulma sekä ketterien työelämän tarpeisiin vastaavien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Lappi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä:	+	+	0
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	+	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Pohjois-Lapin seutukunta

Inari, Sodankylä, Utsjoki

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Rovaniemen seutukunta

Ranua, Rovaniemi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Torniolaakson seutukunta

Pello, Ylitornio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä	0	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Tunturi-Lapin seutukunta

Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä	0	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Ote julkaisusta: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2024:18

[Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2024](#)